P9_TA(2022)0417

Situace v oblasti lidských práv v Afghánistánu, zejména zhoršení situace v oblasti práv žen a útoky na vzdělávací zařízení

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 24. listopadu 2022 o situaci v oblasti lidských práv v Afghánistánu, zejména zhoršení situace v oblasti práv žen a útocích na vzdělávací zařízení (2022/2955(RSP))

(2023/C 167/06)

Evropský parlament,

— s ohledem na svá předchozí usnesení o situaci v Afghánistánu, zejména ze dne 16. září 2021 ([1]) a 7. dubna 2022 ([2]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. května 2021 o ochraně lidských práv a vnější migrační politice EU ([3]),

— s ohledem na závěry Rady ze dne 14. listopadu 2022 o ženách, míru a bezpečnosti a ze dne 15. září 2021 o Afghánistánu, které nastínily pět kritérií pro spolupráci EU s faktickými orgány vedenými Tálibánem,

— s ohledem na prohlášení vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, místopředsedy Komise o Afghánistánu,

— s ohledem na rezoluce Rady bezpečnosti OSN o Afghánistánu, včetně rezolucí 2626 (2022), 2596 (2021), 2543 (2020) a 2513 (2020),

— s ohledem na rezoluci Valného shromáždění OSN ze dne 10. listopadu 2022 o situaci v Afghánistánu,

— s ohledem na rezoluci Rady OSN pro lidská práva ze dne 8. července 2022 o situaci v oblasti lidských práv žen a dívek v Afghánistánu,

— s ohledem na zprávu zvláštního zpravodaje OSN o situaci v oblasti lidských práv v Afghánistánu ze dne 9. září 2022,

— s ohledem na zprávu podpůrné mise OSN v Afghánistánu (UNAMA) ze dne 20. července 2022, která nastiňuje situaci v Afghánistánu v oblasti lidských práv v průběhu deseti měsíců od převzetí moci Tálibánem,

— s ohledem na oznámení Tálibánu ze dne 7. září 2021 o vytvoření prozatímní vlády Afghánistánu,

— s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech,

— s ohledem na Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen a Úmluvu o právech dítěte, které Afghánistán ratifikoval,

— s ohledem na Úmluvu o právním postavení uprchlíků, podepsanou dne 28. července 1951 v Ženevě, a na protokol z roku 1967 k této úmluvě,

— s ohledem na Dohodu o spolupráci v oblasti partnerství a rozvoje mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Islámskou republikou Afghánistán na straně druhé, která byla podepsána dne 18. února 2017,

([1]) Úř. věst. C 117, 11.3.2022, s. 133.
([2]) Úř. věst. C 434, 15.11.2022, s. 86.
([3]) Úř. věst. C 15, 12.1.2022, s. 70.

Čtvrtek 24. listopadu 2022

— s ohledem na tematické obecné zásady EU týkající se obránců lidských práv, podpory a ochrany práv dítěte, násilí páchaného na ženách a dívkách a boje proti všem formám jejich diskriminace,

— s ohledem na čl. 144 odst. 5 a čl. 132 odst. 4 jednacího řádu,

A. vzhledem k tomu, že po stažení vojsk NATO a spojeneckých sil převzal Tálibán dne 15. srpna 2021 v Afghánistánu moc; vzhledem k tomu, že obnovil Islámský emirát Afghánistán a jmenoval prozatímní vládu složenou výhradně z mužů, včetně členů tálibánského režimu z let 1996–2001, z nichž někteří jsou hledáni na základě obvinění z terorismu; vzhledem k tomu, že EU zachovává pevný postoj a faktickou vládu Tálibánu neuznává;

B. vzhledem k tomu, že Tálibán odstraňuje pokrok, kterého bylo dosaženo za posledních 20 let; vzhledem k tomu, že Tálibán opět zřídil ministerstvo pro podporu ctnosti a předcházení neřesti a uzavřel ministerstvo pro ženské záležitosti, afghánskou nezávislou komisi pro lidská práva a další místní struktury poskytující podporu ženám a dívkám, zrušil dříve vymáhané zákony na ochranu žen a striktně omezil práva žen; vzhledem k tomu, že Tálibán vyloučil ženy z veřejné správy a žádné ženy nezahrnul ani do své nové neuznané vlády;

C. vzhledem k tomu, že od převzetí moci Tálibánem čelí ženy a dívky rostoucímu omezování svých základních práv, zejména pokud jde o přístup ke vzdělání a zaměstnání a svobodu pohybu; vzhledem k tomu, že ženy byly prakticky vyřazeny ze všech oblastí veřejného života;

D. vzhledem k tomu, že dívkám starším 12 let je v Afghánistánu odpíráno vzdělání; vzhledem k tomu, že dne 15. ledna 2022 faktické orgány Afghánistánu slíbily, že po zahájení nového školního roku v druhé polovině března 2022 umožní dívkám vrátit se do škol všech úrovní; vzhledem k tomu, že dívky nesmějí navštěvovat sedmou třídu ani vyšší ročníky; vzhledem k tomu, že je tím porušeno základní právo všech dětí na vzdělání, jak je zakotveno ve Všeobecné deklaraci lidských práv; vzhledem k tomu, že afghánské dívky a ženy v zemi statečně pořádají pokojné protesty a požadují, aby bylo dodržováno jejich právo na vzdělání; vzhledem k tomu, že počet sňatků dětí prudce vzrostl;

E. vzhledem k tomu, že Tálibán nedávno zintenzivnil systematické represe vůči ženám a dívkám vlnou zatýkání obránkyň lidských práv; vzhledem k tomu, že od října 2021 je pohřešována ředitelka ženské věznice v Herátu Alía Aziziová; vzhledem k tomu, že organizace na ochranu lidských práv mají podezření, že byla násilně unesena; vzhledem k tomu, že Tálibán dne 3. listopadu 2022 přerušil tiskovou konferenci oznamující vytvoření afghánského hnutí žen za rovnost a zatkl jednu ženu, Zarifu Yaqobiovou, a čtyři její kolegy; vzhledem k tomu, že dne 11. listopadu 2022 Tálibán zatkl přední aktivistku Farhat Popalzaiovou, jednu ze zakladatelek Spontánního hnutí afghánských žen; vzhledem k tomu, že dne 13. listopadu 2022 vzal Tálibán do vazby další obránkyni práv žen Humairu Yusufovou;

F. vzhledem k tomu, že jsou denně hlášeny případy porušování lidských práv, včetně zatýkání, zadržování, únosů, mučení, vyhrožování, vydírání, zabíjení a útoků na obránce lidských práv a jejich rodinné příslušníky; vzhledem k tomu, že v souvislosti s těmito činy není vůči nikomu vyvozována odpovědnost; vzhledem k tomu, že Tálibán nedávno nařídil soudcům, aby plně uplatňovali tálibánský výklad práva šaría, což může vést ke krutým a nelidským trestům a vzbuzuje obavy z dalšího porušování lidských práv;

G. vzhledem k tomu, že po převzetí moci Tálibánem došlo k nárůstu útoků proti menšinovým skupinám, zejména Hazárům, hinduistům, sikhům a křesťanům; vzhledem k tomu, že od převzetí moci Tálibánem dochází k velkému počtu útoků na převážně šíitskou menšinovou komunitu Hazárů, které páchají Islámský stát provincie Chorásán a další aktéři; vzhledem k tomu, že tyto útoky a historické pronásledování Hazárů by mohly představovat zločiny proti lidskosti; vzhledem k tomu, že od srpna 2021 jsou systematicky napadána místa jejich bohoslužeb a vzdělávací a zdravotnická zařízení a jejich členové jsou svévolně zatýkáni, mučeni, bez soudu popravováni, vystěhováváni, marginalizováni a v některých případech nuceni opustit zemi; vzhledem k tomu, že v letech 2021 a 2022 bylo v Kábulu napadeno několik vzdělávacích zařízení v převážně hazárské čtvrti Dašt-e Barchi, zejména vzdělávací zařízení Sajjid ul-Šuhadá,

Abdul Rahím Šahíd, Mumtáz a Kádž; vzhledem k tomu, že v důsledku těchto útoků zemřely nebo byly zraněny stovky lidí; vzhledem k tomu, že jednotky Tálibánu k rozehnání demonstrací na protest proti útokům údajně zahájily palbu a použily fyzické násilí;

H. vzhledem k tomu, že humanitární krize v Afghánistánu se rychle zhoršuje a neúměrně postihuje ženy a dívky; vzhledem k tomu, že nové politiky zavedené vládou Tálibánu kriticky omezují možnost žen pracovat, a to i jako humanitární pracovnice, což má rovněž negativní dopad na přístup žen k humanitární pomoci; vzhledem k tomu, že omezení účasti žen na pracovním procesu prohlubuje chudobu žen a vystavuje odhadem 850 000 dívek riziku hospodářského a sexuálního vykořisťování, jakož i sňatků dětí; vzhledem k tomu, že méně než jedna čtvrtina obránkyň lidských práv, které zůstávají v Afghánistánu, uvedla, že má přístup k nějakému druhu humanitární pomoci nebo finanční a právní podpory;

I. vzhledem k tomu, že podpůrná mise OSN v Afghánistánu odhaduje, že v červenci 2022 potřebovalo humanitární pomoc 59 % obyvatel, což ve srovnání s počátkem roku 2021 představuje nárůst o 6 milionů osob; vzhledem k tomu, že se očekává, že v roce 2023 bude humanitární pomoc potřebovat 28 milionů lidí, z toho 13 milionů dětí; vzhledem k tomu, že podle odhadů Světového potravinového programu se 18,9 milionu Afghánců potýká s akutním nedostatkem potravin; vzhledem k tomu, že 4,3 milionu Afghánců je vnitřně vysídleno a 5,6 milionu jich uprchlo do sousedních zemí; vzhledem k tomu, že velká část afghánských uprchlíků, tj. 2,2 milionu registrovaných afghánských uprchlíků, našlo útočiště v Íránu a Pákistánu;

J. vzhledem k tomu, že v červnu 2022 zasáhlo východní Afghánistán ničivé zemětřesení, při němž zahynulo více než 1 000 lidí a přes 6 000 osob bylo zraněno; vzhledem k tomu, že v srpnu 2022 zasáhly několik oblastí Afghánistánu silné deště, což podle zpráv sdělovacích prostředků způsobilo záplavy, přívalové povodně a sesuvy půdy, při nichž zahynulo více než 180 lidí a přes 250 osob bylo zraněno; vzhledem k tomu, že zemětřesení, povodně, sucha, dopad pandemie COVID-19 a rostoucí ceny komodit v důsledku ruské invaze na Ukrajinu dále zhoršují již tak zoufalou humanitární situaci;

K. vzhledem k tomu, že v zájmu podpory zranitelných Afghánců žijících v zemi a regionu zahájila EU v říjnu 2021 balíček humanitární pomoci pro Afghánistán zahrnující 1 miliardu EUR; vzhledem k tomu, že skupina G20 plánuje v rámci svého nového balíčku humanitární pomoci určené na potravinovou pomoc pro nejzranitelnější osoby na celém světě, jenž má k dispozici 210 milionů EUR, vyplatit Afghánistánu na řešení dramatické situace v oblasti zajišťování potravin v zemi 75 milionů EUR;

L. vzhledem k tomu, že prostor pro nezávislé sdělovací prostředky a občanskou společnost se pod vládou Tálibánu drasticky zmenšil; vzhledem k tomu, že nařízení vydaná různými orgány Tálibánu značně omezila novinářskou činnost a vedla k nárůstu svévolného zatýkání novinářů;

1. vyjadřuje hluboké politování nad tím, že od převzetí moci Tálibánem v srpnu 2021 se politická, hospodářská, humanitární a bezpečnostní situace a situace v oblasti lidských práv v Afghánistánu nadále zhoršuje, zejména pro ženy a dívky; znovu vyjadřuje neochvějnou solidaritu s afghánským lidem a svůj závazek vůči němu;

2. odsuzuje otřesný úpadek uplatňování práv žen a dívek pod vládou Tálibánu, takže současnou situaci lze považovat za genderový apartheid; odsuzuje další omezení svobody pohybu, která Tálibán na ženy uvalil; vyzývá faktické orgány Afghánistánu, aby zrušily veškerá genderově podmíněná omezení týkající se žen a umožnily ženám, aby se mohly v Afghánistánu opět aktivně zapojovat do veřejného života; zdůrazňuje, že to musí být klíčovou podmínkou pro jakoukoli spolupráci mezinárodního společenství s Tálibánem;

3. odsuzuje nehorázný zákaz středoškolského vzdělávání dívek, jenž je v přímém rozporu s jejich univerzálním právem na vzdělání; připomíná sliby Tálibánu, že přístup žen ke vzdělání bude obnoven; požaduje proto, aby Tálibán nyní splnil své závazky, uvedený zákaz zrušil a neprodleně obnovil výuku a zajistil dosažení vzdělávacích cílů UNESCO; naléhavě vyzývá EU, aby zvýšila svou podporu afghánským skupinám, které chrání práva žen a dívek, včetně alternativních možností vzdělávání dívek, a aby financovala zvláštní programy pomoci a ochrany, k nimž patří financování stipendií a zajištění urychleného udělování víz afghánským studentům a akademickým pracovníkům, jimž byla udělena stipendia EU;

4. odsuzuje neúprosné útoky na obránce lidských práv, novináře a další aktéry občanské společnosti, osoby LGBTIQ+, disidenty a soudce a rovněž brutální potlačování pokojných protestů a projevů nesouhlasu v celé zemi; odsuzuje zatčení obránců práv žen a lidských práv, mj. Zarify Yaqobiové a jejích kolegů a Farhaty Popalzaiové a Humairy Yusufové; požaduje jejich okamžité a bezpodmínečné propuštění; naléhavě vyzývá EU, aby zvýšila svou politickou a finanční podporu afghánským obráncům práv žen a lidských práv a aby jim zaručila bezpečnost a dále aby zvýšila podporu ženám v exilu tím, že jim bude poskytovat kvalitní vzdělávací a pracovní příležitosti;

5. je zděšen přibývajícími útoky na menšinové skupiny a jejich marginalizací, k nimž patří nedávný útok ve vzdělávacím centru Káдž v Kábulu; vyjadřuje soustrast rodinám obětí a solidaritu s přeživšími; vyzývá faktické orgány, aby osoby odpovědné za tyto útoky postavily před soud, kde se z nich budou zodpovídat;

6. vyjadřuje hluboké znepokojení nad situací hazárských, hinduistických, sikhských, křesťanských a dalších menšin po převzetí moci Tálibánem a nad systematickými útoky na tyto menšiny a jejich všeobecnou diskriminací, včetně svévolného zatýkání, mučení a jiného špatného zacházení, sumárních poprav a nucených zmizení; připomíná, že faktické orgány mají povinnost zakázat diskriminaci jakýchkoli etnických a náboženských komunit a předcházet jí a chránit místa konání jejich bohoslužeb a vzdělávací a zdravotnická zařízení;

7. vyjadřuje hluboké politování nad tím, že od převzetí moci Tálibánem je přístup k informacím stále obtížnější, byla výrazně omezena nezávislost novinářů a organizace občanské společnosti jsou ze strany faktických orgánů vystaveny rostoucímu tlaku; naléhavě vyzývá Tálibán, aby novinářům, sdělovacím prostředkům a organizacím občanské společnosti zajistil prostředí, které jim umožní vykonávat činnost bez překážek a strachu z odvetných opatření;

8. opakuje, že je mimořádně znepokojen zhoršující se humanitární situací; naléhavě vyzývá země, aby zintenzivnily svou humanitární pomoc a koordinovaly ji s agenturami OSN a nevládními organizacemi; vyzývá faktické orgány, aby odstranily veškerá omezení a překážky bránící poskytování humanitární pomoci, a zdůrazňuje, že je třeba umožnit řádný přístup organizacím, které tuto pomoc poskytují; naléhavě vyzývá EU a její členské státy, aby se zabývaly hospodářskými faktory probíhající humanitární krize a vynaložily veškeré úsilí na zvýšení humanitární pomoci, jež by měla zahrnovat i genderové hledisko;

9. vyjadřuje znepokojení nad ničivým dopadem změny klimatu a nad zhoršováním životního prostředí v Afghánistánu, který je podle OSN, pokud jde o hrozby související s klimatem, šestou nejpostiženější zemí na světě; vyzývá mezinárodní společenství, aby urychleně podniklo kroky, jež Afgháncům pomohou řešit tuto dramatickou situaci, která nepřiměřeně postihuje zranitelné skupiny, jako jsou ženy a dívky;

10. vítá a podporuje práci mise OSN a zvláštního zpravodaje OSN pro Afghánistán, neboť situaci v oblasti lidských práv v této zemi je nezbytné sledovat a podávat o ní zprávy; vyzývá EU a mezinárodní společenství, aby posílily politickou a finanční podporu jejich práce;

11. vítá skutečnost, že Mezinárodní trestní soud obnovil vyšetřování zločinů proti lidskosti a válečných zločinů v Afghánistánu; vyzývá EU, aby více podporovala sdílení informací, výzkum, monitorování a dohled za účelem lepší odpovědnosti;

12. připomíná, že EU zaujímá ve všech politických vztazích s Tálibánem pevný postoj a řídí se pěti kritérii pro spolupráci, jež vycházejí ze zásad dodržování lidských práv všech osob a zásad právního státu; zdůrazňuje, že od 15. srpna 2021 nedochází v rámci všech těchto kritérií k ničemu jinému než k jasnému zhoršování, což znamená, že nelze odůvodnit žádnou legitimizaci orgánů Tálibánu; poukazuje na to, že s ohledem na současnou situaci a neschopnost Tálibánu splnit jakýkoli ze svých původních slibů je třeba stávající kritéria aktualizovat a vytvořit dlouhodobou strategii EU pro Afghánistán;

13. vyzývá EU, aby usilovala o rozšíření seznamu cílených opatření namířených proti vedení Tálibánu odpovědnému za pokračující zhoršování situace v oblasti lidských práv;

14. vyzývá faktické orgány, aby přijaly opatření nezbytná k boji proti násilí páchanému na ženách a dívkách, včetně nucených sňatků a partnerského násilí, a aby pachatele neprodleně hnaly k odpovědnosti; vyzývá faktické orgány, aby znovu otevřely celostátní systém podpory pro oběti;

15. vyzývá Evropskou službu pro vnější činnost (ESVČ), delegace EU a velvyslanectví členských států, aby více podporovaly afghánské obránce lidských práv a nezávislé novináře v zemi i mimo ni, mimo jiné tím, že v souladu s obecnými pokyny EU v této věci zjednoduší přesídlování obránců lidských práv;

16. vyzývá k ustavení reprezentativní volené vlády, která bude do rozhodovacího procesu na všech úrovních zapojovat ženy a menšiny;

17. vyzývá Radu OSN pro lidská práva, aby v zájmu vyšetření všech údajných porušení a zneužití právních předpisů v oblasti lidských práv, která podle mezinárodního práva představují trestné činy, zejména násilí páchaného na ženách a dívkách, zavedla doplňkový průběžný mechanismus odpovědnosti;

18. konstatuje, že je třeba vynaložit další mezinárodní úsilí na podporu dialogu vedeného ženami v Afghánistánu a afghánských ženských sítí v zemi i mimo ni; vyzývá ESVČ, aby Parlament a další orgány EU více zapojila do fóra afghánských vedoucích představitelek; vyzývá místopředsedu Komise, vysokého představitele, Komisi a členské státy, aby přijali opatření k zajištění účasti afghánských žen na politických dialozích o Afghánistánu;

19. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto usnesení Radě, Komisi, místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a zvláštnímu vyslanci EU pro Afghánistán.